

Format Cydnabyddiaeth Sylfaenol o ddefnydd offeryn deallusrwydd artiffisial:

Rwy'n cadarnhau nad ydw i wedi cyflwyno unrhyw destun deallusrwydd artiffisial cynhyrchiol fel fy ngwaith fy hun.

Dylanwadau polisi ar ymarfer gyda phlant: persbectif sy'n canolbwyntio ar awtistiaeth

Cyflwyniad:

Mae'r ffordd mae cymdeithas yn deall ac yn ymateb i anghenion plant wedi newid yn sylweddol dros amser. O gael eu hystyried yn eiddo goddefol rhieni i fod yn ddinasyddion gweithredol â hawliau, mae statws plant o fewn polisi cymdeithasol wedi newid mewn ymateb i drawsffurfiadau gwleidyddol, economaidd a diwylliannol ehangach. Mae ymddangosiad cyflyrau niwroddatblygiadol fel awtistiaeth o fewn y trafodaethau hyn wedi cymhlethu a chyfoethogi fframweithiau polisi ymhellach. Mae'r traethawd hwn yn ymchwilio i esblygiad hanesyddol a gwleidyddol polisi plant, yn nodi pwyntiau troi hollbwysig, ac yn gwerthuso eu goblygiadau ar ymarfer, yn enwedig i blant ag awtistiaeth. Gan dynnu ar ystod eang o lenyddiaeth, mae'n dadansoddi cerrig milltir polisi pwysig, yn archwilio cyferbyniadau byd-eang ac ideolegol, ac yn cwestiynu'r goblygiadau ymarferol i weithwyr proffesiynol sydd yn gweithio gyda phlant. Drwy hyn, mae'r traethawd yn ceisio cynnig cyfrif manwl o sut mae polisiâu'n adlewyrchu ac yn llunio gwerthoedd cymdeithasol am blentyndod a'r teulu, gan asesu'r graddau y mae arfer cyfoes yn cyd-fynd â bwriadau polisi yn y pen draw.

Beth yw polisi?

Mynna Egeberg (2020), polisi yw dull gweithredu neu egwyddor a fabwysiadwyd gan sefydliad neu lywodraeth i arwain penderfyniadau a chyflawni canlyniadau rhesymegol. Mae Hill a Varone (2021) yn diffinio polisi cymdeithasol fel y modd y mae llywodraethau'n ceisio siapio llesiant dinasyddion. Dywed Howard, Petter a Pietsch (2024), nid yw polisi yn dod i'r amlwg mewn gwagle; mae'n adlewyrchu ideolegau, gwerthoedd, a strwythurau pŵer dominyddol. Mewn polisi plant, mae hyn yn cynnwys materion amddiffyn, cyfranogiad, darpariaeth, a chynhwysiant, sydd oll yn ganolog i Gonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (Carroll, 2021).

Mae polisiâu'n cael eu llunio drwy broses gymhleth sy'n cynnwys agendâu gwleidyddol, cynrychioliadau yn y cyfryngau, lobïo, tystiolaeth ymchwil, ac arfer proffesiynol (Ball, 2020). Yn achos polisi awtistiaeth, dywed Leadbitter *et al.*, (2021) mae eiriolaeth gan rieni a'r gymuned niwroddargyfeiriol wedi arwain at newidiadau mewn meini prawf diagnostig, cyllid addysg, ac addysgeg gynhwysol.

Adeiladwaith y Plentyn:

Nid yw'r plentyn yn categori niwtral, a ddeallir yn gyffredinol ond yn gysyniad a luniwyd yn gymdeithasol sy'n amrywio yn ôl amser, lle a chyd-destun (Qamar, 2022). Mae Farini a Scollan (2024) yn dadlau bod plentyndod yn amodol yn hanesyddol ac yn ddiwylliannol, wedi'i adeiladu trwy ddisgyrsiau mewn addysg, meddygaeth, a'r gyfraith. Am lawer o hanes, roedd plant yn cael eu hystyried yn oedolion bach (Allerton, 2020), ond dechreuodd meddylwyr yr oleuedigaeth fel Rousseau (Sarkar a Ray, 2024) bwysleisio diniweidrwydd plant a'u hangen am anogaeth. Gosododd y newid hwn y sylfaen ar gyfer fframweithiau polisi sy'n canolbwyntio mwy ar y plentyn yn yr 20fed ganrif (Lister, 2022).

Mae cystrawennau modern y plentyn hefyd yn croestorri ag anabledd. Mae ymddangosiad awtistiaeth fel categori diagnostig yn yr 20fed ganrif a'i ddatblygiad drwy'r mudiad niwroamrywiaeth wedi herio modelau plentyndod ac addysg seiliedig ar ddiffyg (Pritchard-Rowe a Gibson, 2024). Mae plant ag awtistiaeth, a oedd unwaith wedi'u sefydliadu neu eu hallgáu, bellach yn cael eu cynnwys fwyfwy mewn addysg brif ffrwd, er bod cynhwysiant yn parhau i gael ei herio a'i weithredu'n anghyson (Helder *et al.*, 2024).

Sylfeini Hanesyddol (1889 – 1948):

Mae trywydd hanesyddol polisi plant yn y DU yn dechrau gyda'r oes Fictoraidd, lle'r oedd plant yn cael eu gweld trwy lens foesol a thadol (Walsh, 2020). Nododd ymyriadau deddfwriaethol cynnar, fel Deddf Atal Creulondeb i Blant a'u Diogelu 1889, y gydnabyddiaeth gyfreithiol gyntaf o blant fel unigolion agored i niwed sydd yn haeddu amddiffyniad gan y wladwriaeth (Walsh, 2020). Cyn hyn, roedd plant yn cael eu gweld yn bennaf fel cyfranwyr economaidd o fewn y teulu, gyda chydabyddiaeth fach iawn fel deiliaid hawliau (Dirikoc, 2022).

O safbwynt awtistig, mae'r cyfnod hwn yn datgelu anweledigrwydd dwfn. Cafodd y cysyniad o wahaniaeth, yn enwedig gwahaniaeth gwybyddol neu gyfathrebol, ei batholegeiddio neu ei anwybyddu'n llwyr (Evans, 2017). Dywed Evans (2017), yn aml, byddai plant a allai gael eu hadnabod fel awtistig cael eu camddeall fel encilgar neu wan eu meddwl. Roedd ymatebion sefydliadol, yn enwedig mewn addysg a gofal, yn troi o amgylch cydymffurfiaeth, disgyblaeth a chynhyrchiant (Clarke *et al.*, 2021). Wrth

i'r wladwriaeth les newydd ehangu ei chyrhaeddiad, cafodd plant nad oeddent yn bodloni normau datblygiadol eu hanfon i lochesi neu ysgolion arbennig, yn aml heb fawr o ystyriaeth i anghenion neu alluoedd unigol (Kiely a Warnock, 2023).

Nid oedd awtistiaeth, heb ei chysyniadu'n ffurfiol tan bapur Leo Kanner ym 1943, yn bodoli mewn ymarfer ond nid mewn polisi, gan wneud i blant awtistig cael eu hymylu ddwywaith: yn gyntaf oherwydd eu safle cymdeithasol, ac yn ail oherwydd eu hanweledigrwydd o fewn fframweithiau sefydliadol (Holmqvist, 2024).

Mynna Lynch (2019), roedd Deddf Plant 1948 yn garreg filltir oedd yn ymateb i ymchwiliad Pwyllgor Curtis i esgeulustod a methiant sefydliadol a phwysleisiodd gyfrifoldeb awdurdodau lleol i ddiogelu plant a gwella safonau gofal. Er bod y Ddeddf wedi sefydliadoli lles, atgynhyrchodd fframwaith normadol o ddatblygiad plant i raddau helaeth, gan fethu â rhoi ystyriaeth i wahaniaethau niwroddatblygiadol (Parker, 2022).

Y Wladwriaeth Les a Thwf Hawliau Plant (1948 – 1991):

Nododd sefydlu'r wladwriaeth les ar ôl y rhyfel newid o ddulliau cosbol neu ddyngarol i un a oedd yn canolbwyntio ar ddarpariaeth gyffredinol (Deeming a Johnston, 2018). Dywed Lambert (2025), roedd plant yn cael eu lleoli fel rhai â hawl i gefnogaeth y wladwriaeth ar gyfer eu datblygiad. Fodd bynnag, yn ôl Rosen a Dickson (2024), roedd y model wedi'i seilio ar lwybr datblygiadol normadol a oedd yn aml yn cael ei lunio gan ddelfrydau gwyn, dosbarth canol, niwrotypaidd. Adawodd hyn blant awtistig a phlant niwroamrywiol fel arall wedi'u hymylu o fewn y cyfarpar lles sy'n ehangu (Hampton, 2016).

Mynna Rosen, Lords a Volkmar (2021), dechreuodd awtistiaeth ddod i'r amlwg fel categori diagnostig yn ystod y cyfnod hwn, yn enwedig trwy waith Kanner ac yn ddiweddarach Asperger. Ond parhaodd i gael ei feddygineiddio a'i gamddeall o fewn systemau addysg ac iechyd (Evans, 2017). Yn hytrach na chael eu cynnwys o fewn rhethreg gynyddol hawliau plant, roedd plant awtistig yn ôl Alghrani a Byrne (2021), yn aml yn cael eu bwrw fel yr eithriad i'r rheol, yn cael eu gweld fel rhai na allent gymryd rhan na mynegi eu hunain yn y termau yr oedd polisi yn eu mynnu.

Gosododd Deddf Plant 1989 lles y plentyn yn bennaf wrth wraidd gwneud penderfyniadau cyfreithiol (Article 39, 2021). Awgryma Bragg (2021), cyflwynwyd hefyd yr egwyddor o bartneriaeth â theuluoedd a chydabu hawliau plant i gael eu clywed. Fodd bynnag, dywed Dillon (2021), cafodd cymhwysiad ymarferol yr egwyddorion hyn ei hidlo trwy syniadau amlwg ynghylch pwy allai gymryd rhan yn ystyrllon. Yn aml, byddai plant awtistig yn cael eu heithrio o ymgynghoriadau, gwrandawiadau, neu brosesau cynllunio gofal o dan y dybiaeth nad oedd ganddynt y gallu i fynegi eu barn (Lynam *et al.*, 2023).

Mae'r cyfnod hwn yn datgelu paradocs pryderus: yn union fel y dechreuodd y wladwriaeth gadarnhau hawliau plant yn ehangach, fe systemateiddiodd hefyd fecanweithiau ar gyfer eithrio rhai plant o'r hawliau hynny yn ymarferol. Ehangodd y wladwriaeth les y ddarpariaeth a chreu amddiffyniadau cyfreithiol newydd, ond parhaodd i weithredu o fewn fframwaith galluog a oedd yn blaenoriaethu datblygiad normadol, cyfathrebu llafar, a chydymffurfiaeth ymddygiadol (Parton., 2020). Mynna Pellicano a Houting (2021), roedd plant awtistig ar yr un pryd yn fwy gweladwy fel categori meddygol ond yn anweledig yn barhaus fel unigolion â hawliau.

Neoliberaliaeth, Llafur Newydd a'r Plentyn fel Buddsoddiad (1997 – 2010):

Dywed Daly (2011), o dan lywodraeth Llafur Newydd, daeth plant yn ganolog i drafodaeth wleidyddol, nid yn unig fel unigolion â hawliau, ond fel cyfranwyr economaidd yn y dyfodol. Ceisiodd polisïau fel Cychwyn Cadarn, Mae Pob Plentyn yn Bwysig, a Deddf Plant 2004 integreiddio gwasanaethau o amgylch y plentyn, gan roi blaenoriaeth i ymyrraeth gynnar, mesur canlyniadau, a chydweithio rhyngasiantaethol (Sammons *et al.*, 2022).

I blant awtistig, daeth y cyfnod hwn â mwy o welededd a chraffu dwysach (Russell *et al.*, 2022). Ar y naill law, arweiniodd ymwybyddiaeth gyhoeddus gynyddol a meini prawf diagnostig gwell at niferoedd cynyddol o ddiagnosisau awtistiaeth (Underwood *et al.*, 2020). Ar y llaw arall, dywed Sammons *et al.*, (2022), roedd y fframio polisi dominyddol o ymyrraeth gynnar fel offeryn i 'gywiro' neu 'normaleiddio' datblygiad yn aml yn gosod awtistiaeth fel risg i'w rheoli, yn hytrach na gwahaniaeth i'w gefnogi neu ei ddeall.

Datblygwyd Deddf Plant 2004 mewn ymateb i drasiedi Victoria Climbié (Purcell, 2021). a orfododd fyrddau diogelu amlasiantaeth a ffurfiolodd rannu gwybodaeth ar draws gwasanaethau. Er bod hyn wedi gwella cydlynu i rai teuluoedd, cyflwynodd hefyd yn ôl O'Neill ac O'Donnell (2024), fwy o oruchwyliaeth fiwrocrataidd, gyda phlant awtistig a'u teuluoedd weithiau'n destun craffu ymwthiol. Roedd y rhai yr oedd eu hanghenion yn gymhleth neu'n cael eu camddeall yn fwy tebygol o gael eu nodi fel "mewn perygl," hyd yn oed pan oedd y brif broblem yn fethiant systemig i ddarparu cefnogaeth briodol (Kiely a Warnock, 2023). Awgryma Planet Autism (2016), weithiau dehonglwyd ymddygiadau niwroamrywiol fel arwyddion o esgeulustod, camdriniaeth, neu gamweithrediad teuluol, yn enwedig mewn cyd-destunau hiliol a dosbarth gweithiol.

Cyni, Darnio a Pharhad Anghydraddoldeb (2010 – 2020):

Nodweddwyd y degawd yn dilyn argyfwng ariannol 2008 gan bolisiau cyni a weithredwyd gan lywodraethau olynol y DU, yn enwedig gweinyddiaethau'r Glymblaid (2010–2015) a'r Ceidwadwyr (Emmerson, Johnson a Ridpath, 2024). Arweiniodd y polisiau hyn at doriadau difrifol mewn gwariant cyhoeddus, gydag awdurdodau lleol, sydd yn gyfrifol am wasanaethau plant yn dioddef rhai o'r gostyngiadau mwyaf (Webb, Bennett a Bywaters 2022). I blant awtistig a'u teuluoedd, roedd y cyfnod hwn nid yn unig yn cynrychioli cwtdogi ar gefnogaeth ond yn erydiad systematig o'r seilwaith sylfaenol sydd ei angen ar gyfer cynhwysiant, gofal ac urddas (Horridge *et al.*, 2018).

Mynna Forrester-Jones *et al.*, (2021), o safbwynt awtistig, gellir deall y cyfnod 2010–2020 fel cyfnod o adael, cam-gydnabod, a gwrthwynebiad. Cytuna Horridge *et al.*, (2018) gan ychwanegu, cafodd plant awtistig eu cam-ffitio'n strwythurol gan systemau a barhaodd i drin niwroamrywiaeth fel gwriad o normau addysgol a chymdeithasol, yn hytrach na dimensiwn o amrywiaeth ddynol.

Gwelodd y cyfnod hwn hefyd feirniadaethau pwerus yn dod i'r amlwg gan y gymuned awtistig (Forrester-Jones *et al.*, 2021). Dywed Leadbitter *et al.*, (2021), dechreuodd grwpiau eiriolaeth dan arweiniad awtistig herio naratifau amlwg ynghylch gofal, addysg ac ymddygiad. Yn ogystal, daeth cysyniadau fel niwroamrywiaeth a mwgwd awtistig i mewn i drafodaeth gyhoeddus a phroffesiynol, gan amharu ar y fframio meddygol o awtistiaeth fel diffyg yn unig ac agor lle i ddealltwriaethau newydd o gefnogaeth sy'n seiliedig ar hawliau (Forrester-Jones *et al.*, 2021).

Datblygiadau Polisi Cyfoes (2020 – 2025):

Nododd pandemig COVID-19 darfu seismig ym mywydau plant ledled y DU, ond i blant awtistig, roedd yr effaith yn arbennig o ddifrifol. Tynnodd mesurau iechyd cyhoeddus (cau ysgolion, atal therapïau, gwasanaethau cymunedol cyfyngedig) systemau cymorth a oedd eisoes yn fregus i ffwrdd (Ashworth *et al.*, 2023). Dywed Stadheim *et al.*, (2022), profodd llawer o blant awtistig atchweliad, pryder cynyddol, ac argyfyngau iechyd meddwl wrth i drefn chwalu ac amgylcheddau ddod yn anrhagweladwy. Fodd bynnag i rai plant awtistig, yn baradocsaid, daeth y cyfyngiadau symud â rhyddhad. Datgelodd Asbury a Toseeb (2022), bod cael gwared ar amgylcheddau ysgol llawn straen, bwlio, pwysau cymdeithasol, a gorlwytho synhwyrdd pa mor niweidiol oedd lleoliadau confensiynol wedi bod drwy'r amser. Heriodd hyn y rhagdybiaethau cyffredinol am gynhwysiant a normalrwydd, gan gynnig gwrth-naratif pwerus: nad oes angen 'trwsio' llawer o blant awtistig i ffitio sefydliadau - mae angen ailgynllunio sefydliadau'n radical i'w cynnwys (Castro-Kemp a Mahmud, 2022).

Mynna Webb a Cary (2025), i blant awtistig, roedd y Bil Llesiant Plant ac Ysgolion (2024) yn arwydd o gydnabyddiaeth gynyddol o anghenion iechyd meddwl, sy'n parhau i gael eu tanwasanaethu'n gronig. Ac eto, cododd hyn densiynau hefyd: mae mwy o oruchwyliaeth yn aml wedi trosi'n fwy o oruchwyliaeth yn hytrach na chefnogaeth. Er enghraifft, mae craffu cynyddol ar blant sy'n cael eu haddysgu gartref (y mae llawer ohonynt yn awtistig ac wedi'u gwrthio allan o leoliadau prif ffrwd) yn peryglu patholegeiddio eiriolaeth rhieni yn hytrach na mynd i'r afael â methiannau systemig mewn addysg gynhwysol (Purcell *et al.*, 2023).

Ar yr ochr gadarnhaol, mae'r mudiad hawliau awtistig wedi parhau i dyfu o ran dylanwad, gan herio modelau diffyg a hyrwyddo dulliau sy'n seiliedig ar niwroamrywiaeth (Leadbitter *et al.*, 2021). Mynna Helbig, Vincent a McKenney (2024), mae sefydliadau dan arweiniad awtistig wedi dechrau llunio prosesau ymgynghori, datblygu cwrwllwm, a fframweithiau polisi lleol. Mae cysyniadau fel "empathi dwbl" ac "ymchwil awtistiaeth gyfranogol" yn treiddio i feddwl addysgol a chlinigol, er yn anwastad yn ôl Pieron *et al.*, (2025). Nodir Horton *et al.*, (2024), mae hyn yn nodi symudiad araf ond arwyddocaol o 'ymyrryd' mewn pobl awtistig i weithio gyda nhw a gwrando arnyn nhw.

Fodd bynnag, mae'r newid hwn yn parhau i fod yn fregus. Mae parhad modelau ymddygiadol, hyfforddiant cyfyngedig i ymarferwyr, ac inertia biwrocraidd yn golygu bod polisi yn aml yn llusgo ar ôl rhethreg flaengar (Horton *et al.*, 2024). Lle mae lleisiau awtistig yn cael eu cynnwys, maent yn aml yn cael eu symboleiddio neu eu cyfyngu i naratifau 'swyddogaeth uchel', gan wthio'r rhai ag anableddau deallusol, anghenion cyfathrebu cymhleth, neu ymyleiddio croestoriadol i'r ochr (Newson, Quinn a Nese, 2023).

Ideolegau Gwleidyddol:

Mae ideolegau gwleidyddol yn llunio'n hollbwysig sut mae plant a theuluoedd yn cael eu canfod a sut mae polisïau'n cael eu llunio a'u gweithredu (Wiß a Wohlgemuth, 2023). Mae ideolegau neo-ryddfrydol, er enghraifft, wedi dominyddu gwleidyddiaeth y Gorllewin ers yr 1980au, gan bwysleisio atebion sy'n cael eu gyrru gan y farchnad, llai o ymyrraeth gan y wladwriaeth, a chyfrifoldeb unigol (Zaman, 2024). Gall yr ideolegau hyn yn ôl Thomas (2021) arwain at ddarparu gwasanaethau dameidiog a llai o gyllid ar gyfer gwasanaethau cyffredinol neu arbenigol, gan gynnwys y rhai ar gyfer plant ag awtistiaeth.

Mewn cyferbyniad, mae ideolegau democrataidd cymdeithasol yn hyrwyddo cyfrifoldeb cyfunol, cyfiawnder cymdeithasol, a chydaddoldeb, gan arwain yn aml at wasanaethau lles a systemau cymorth addysgol mwy cynhwysfawr (Gingrich a Giudici, 2022). O dan lywodraeth Llafur Newydd y DU (1997–2010), lansiwyd cyfres o bolisïau sy'n canolbwyntio ar blant fel Cychwyn Cadarn (UK Parliament, 2020), Cronfa'r Plant (Body, 2020), ac Mae Pob Plentyn yn Bwysig (2003) (Moss a Petrie, 2024). Nod y rhain yn ôl Sammons *et al.*, (2022) oedd mynd i'r afael â thlodi, hyrwyddo ymyrraeth gynnar, a sicrhau gweithio amlasiantaethol; egwyddorion sy'n hanfodol wrth gefnogi plant ag anghenion datblygiadol cymhleth fel awtistiaeth.

Mae newidiadau ideolegol diweddar yn parhau i ddylanwadu ar wasanaethau plant. Er enghraifft, yn y DU ar ôl Brexit, mae blaenoriaethau gwleidyddol wedi canolbwyntio mwy ar hunaniaeth genedlaethol, cyni economaidd, a rheoli mewnfudo, yn aml ar draul mentrau lles cymdeithasol (Stewart, Cooper a Shutes, 2020). O ganlyniad, dywed Babalola *et al.*, (2023) mae gweithredu polisïau ar gyfer plant ag awtistiaeth wedi

wynebu cyfyngiadau ariannu a llai o gydlyn ar draws y sectorau iechyd, addysg a gofal cymdeithasol.

Ffigurau a Sefydliadau Dylanwadol:

Mae datblygiad a diwygio polisi plant wedi cael eu llunio gan ffigurau a sefydliadau dylanwadol ar lefelau cenedlaethol a rhyngwladol (Ulybina, 2024). Mynna Lynch (2021), chwaraeodd y Fonesig Myra Curtis trwy Adroddiad Curtis rhan enfawr mewn polisïau plant, yn ogystal, mynna Beck *et al.*, (2024) gosododd gweledigaeth ôl-ryfel Syr William Beveridge ar gyfer y wladwriaeth les y naws ar gyfer degawdau o bolisi. Tra yn fwy diweddar, mae'r Athro Syr Michael Marmot wedi pwysleisio anghydraddoldebau iechyd a phenderfynyddion cymdeithasol lles yn Adolygiadau Marmot 2010 a 2020 (Marmot, 2020).

Ym maes ymchwil i awtistiaeth, chwyldroodd Dr. Lorna Wing ddealltwriaeth o'r cyflwr drwy gyflwyno'r cysyniad o'r sbectrwm awtistiaeth, gan symud i ffwrdd o'r diffiniad cul Kanneraid (Murphy a Walker, 2025). Arweiniodd ei gwaith, ochr yn ochr â Judith Gould, at newidiadau mewn meini prawf diagnostig a pharatoi'r ffordd ar gyfer strategaethau addysgol cynhwysol ac ymwybyddiaeth gyhoeddus ehangach (Colich *et al.*, 2020).

Sefydlodd Judy Fryd, er enghraifft, Mencap ym 1946, gan eirioli dros hawliau pobl ag anableddau dysgu. Cyfrannodd ei hymdrechion at ymwybyddiaeth gynyddol a newidiadau polisi sy'n cefnogi addysg gynhwysol (Mencap, 2017). Yn debyg, mae sefydliadau fel y National Autistic Society (2025) a'r Autism Education Trust (2025) hefyd wedi chwarae rolau sylweddol wrth hyrwyddo polisïau sy'n cefnogi plant ag awtistiaeth, gan eirioli dros addysg gynhwysol a gwasanaethau cymorth wedi'u teilwra (National autistic society, 2021). Yn ogystal, mae mudiadau hunan-eiriolaeth awtistig fel y Rhwydwaith Hunan-eiriolaeth Awtistig wedi herio'r naratifau amlwg hyn ac wedi galw am fwy o gyfranogiad gan unigolion awtistig wrth lunio ymchwil a pholisi (Autistic self-advocacy network, 2025). Mae'r symudiad hwn tuag at lunio polisïau cyfranogol yn ôl Middleton *et al.*, (2020) yn cynrychioli cam hanfodol wrth greu polisïau sy'n gynhwysol, yn barchus, ac wedi'u seilio ar brofiad byw.

Persbectif Byd-eang:

Nid yw agweddau cymdeithasol tuag at blant, a phlant awtistig yn benodol, yn unffurf (Boucher *et al.*, 2023). Mewn llawer o gymdeithasau Gorllewinol, mae'r plentyn yn cael ei weld fwyfwy fel unigolyn ymreolaethol â hawliau, sydd yn gallu cyfrannu'n ystyrlon at benderfyniadau am ei fywyd (Paron a Kutsar, 2023). Mae'r farn hon yn cyd-fynd â fframweithiau sy'n seiliedig ar hawliau fel y CCUHP ac yn sail i arferion cynhwysol fel cyfranogiad plant mewn cynlluniau ac asesiadau addysg (Bourke, 2023).

Fodd bynnag, mynna Jurkat *et al.*, (2022) mae gwahaniaethau diwylliannol yn llunio graddfa a natur ymreolaeth plant. Mewn cymdeithasau cyfunol, dywed Gorla *et al.*, (2024) gall disgwyliadau teuluol a chymunedol gael blaenoriaeth dros hawliau unigol. I blant awtistig, gall hyn arwain at arferion amddiffynnol a chyfyngol (Delgado, Castro a Megolla, 2024). Er enghraifft, awgryma Westby *et al.*, (2024), mewn rhai diwylliannau Dwyrain Asia, mae stigma ynghylch anabledd yn parhau i fod yn uchel, gan arwain at ynysu cymdeithasol neu amharodrwydd i geisio diagnosis.

Ar lefel fyd-eang, awgryma Yang *et al.*, (2023), mae anghydraddoldebau mewn polisi awtistiaeth yn sylweddol. Mae gwledydd incwm uchel yn fwy tebygol o fod wedi sefydlu llwybrau diagnostig ac ymyrraeth, er bod problemau systemig yn parhau hyd yn oed yma (Matos, Bara a Cordeiro, 2022). Dywed Divan *et al.*, (2021), mae gwledydd incwm isel a chanolig yn wynebu cyfyngiadau adnoddau difrifol ac yn aml maent yn brin o weithwyr proffesiynol hyfforddedig, offer priodol, neu amddiffyniadau cyfreithiol. Nod ymdrechion rhyngwladol fel y Fenter Iechyd Cyhoeddus Awtistiaeth fyd-eang yw hyrwyddo datblygu polisi sy'n sensitif i ddiwylliant, ond mae'r cynnydd yn anwastad (Autism Speaks, 2025).

Awgryma Jones, Gordon a Mizzi (2023), mae cynrychiolaeth y cyfryngau hefyd yn chwarae rhan hanfodol wrth lunio canfyddiadau'r cyhoedd. Yn aml, caiff unigolion awtistig eu portreadu fel ffigurau trasig neu fel rhai sy'n gwybod llawer (Hungerford *et al.*, 2025), gyda chynrychiolaeth fach o'r sbectrwm eang o brofiadau. Aiff Hungerford *et al.*, (2025) ymlaen i nodi, gall y naratifau hyn ddylanwadu ar flaenoriaethau polisi, cyllid cyhoeddus, a disgwyliadau ymarferwyr, gan atgyfnerthu stereoteipiau weithiau sy'n rhwystro ymarfer cynhwysol.

Trosi polisi yn ymarfer:

Mae trosi polisi yn ymarfer yn broses gymhleth sy'n cael ei dylanwadu gan ffactorau systemig, sefydliadol ac unigol. Mynna Ward *et al.*, (2023), mae cyfieithu effeithiol nid yn unig yn gofyn am fframweithiau deddfwriaethol clir ond hefyd adnoddau digonol, hyfforddiant, cydweithio rhyngasiantaethol a mecanweithiau atebolrwydd.

Mater hollbwysig arall yn ôl Sibieta a Jerrim (2021), yw'r amrywioldeb yn y ddarpariaeth gwasanaethau rhwng awdurdodau lleol. Cytuna Samuel (2024) wrth nodi bod loteri cod post yn bodoli lle mae plant mewn rhai ardaloedd yn derbyn cymorth amserol tra bod eraill yn wynebu arosiadau hir ac ymyriadau cyfyngedig. Aiff Samuel (2024) ymlaen i ddweud mai'r anghysondebau hyn yn tanseilio amcanion ecwiti polisi cenedlaethol ac yn cyfrannu at straen teuluol a llosgi allan ymarferwyr.

Er bod polisiâu'n anelu at wella canlyniadau i blant, mae eu trosi'n ymarfer yn cyflwyno heriau. Yn aml, mae ymarferwyr yn wynebu rhwystrau fel adnoddau cyfyngedig, llwythi achosion uchel, a hyfforddiant annigonol (Thomson *et al.*, 2023). Ar ben hynny, gall anghysondebau rhwng bwriadau polisi a realiti ymarferol arwain at ddarparu gwasanaethau anghyson (Angrist a Dercon, 2024). Mae cynnwys plant ag awtistiaeth mewn addysg brif ffrwd yn enghraifft o'r heriau hyn. Er bod polisiâu'n eiriol dros addysg gynhwysol, yn aml nid oes gan ymarferwyr yr hyfforddiant a'r adnoddau angenrheidiol i gefnogi'r myfyrwyr hyn yn effeithiol, gan arwain at brofiadau a chanlyniadau amrywiol (Knight *et al.*, 2022).

Dywed Evans (2021) mae toriadau i gyllidebau awdurdodau lleol, prinder gweithlu, a gwasanaethau dameidiog yn llesteirio gweithredu effeithiol. Nodir Llywodraeth Cymru (2022), mewn cyd-destunau sydd yn benodol i awtistiaeth, mae oedi diagnostig a darpariaeth gwasanaethau anghyson yn heriau cylchol. Mae ymchwil yn dangos, er gwaethaf ymrwymadau polisi i ymyrraeth gynnar, fod llawer o deuluoedd yn profi arosiadau hir a chefnogaeth annigonol ar ôl diagnosis (Sapiets *et al.*, 2023). Mae bwloch hefyd rhwng rhethreg polisi a phrofiad byw yn ôl Cray, Hull a Sedgewick (2024). Dywed Mullally *et al.*, (2024), efallai nad oes gan weithwyr proffesiynol hyfforddiant penodol i awtistiaeth, gan arwain at arferion nad ydynt yn ymatebol i anghenion synhwyraidd, cyfathrebu neu ymddygiadol. Mynna McVey *et al.*, (2023 a), mae hyn yn tynnu sylw at yr angen i bolisi gael ei lywio gan realiti ymarferwyr a lleisiau awtistig.

Goblygiadau ar gyfer Ymarfer:

Mae dealltwriaethau cyfredol o blentyndod yn ôl Car-Fanning a Rihtman (2025), wedi'u llunio gan safbwyntiau sydd yn seiliedig ar hawliau a niwroamrywiaeth, yn golygu bod angen ymarfer cynhwysol ac unigol. Mynna Toros a Falch-Eriksen (2021), rhaid i ymarferwyr lywio systemau cymhleth, eirioli dros anghenion plant, a mabwysiadu dull sy'n seiliedig ar gryfderau. Rhaid i ymarferwyr hefyd ymgysylltu'n feirniadol â pholisi, gan ddeall ei dybiaethau a'i gyfyngiadau (Wik, Curto-Millet a Lindroth, 2025). Er enghraifft, gall yr ymgyrch am gynhwysiant prif ffrwd anwybyddu'r angen am ddarpariaeth arbenigol. Mae cydbwyso hawliau, dewisiadau ac adnoddau yn her foesegol ac ymarferol barhaus (Tarshish a Benish, 2025).

Awgryma Lister (2022), mae llythrennedd polisi yn hanfodol. Rhaid i ymarferwyr ddeall nid yn unig pa bolisiau sydd yn bodoli ond sut maen nhw'n cael eu dehongli, eu cymhwyso a'u gwrthwynebu yn eu lleoliadau (Case *et al.*, 2020). Dylent hefyd yn ôl Woodman, Roche a McArthur (2022) gyfrannu at lunio polisi drwy roi adborth, cymryd rhan mewn ymgynghoriadau a chodi lleisiau'r plant a'r teuluoedd maen nhw'n eu cefnogi. Rhaid i ymarferwyr hefyd lywio cymhlethdodau gweithredu polisiau, gan eirioli dros yr adnoddau a'r hyfforddiant angenrheidiol i gefnogi plant yn effeithiol (Guerrero a Camargo-Abello, 2023). Mynna Neilson-Hewett (2023) mae datblygiad proffesiynol parhaus a chydweithio rhyngasiantaethol yn hanfodol ar gyfer trosi polisi yn ymarfer ystyrion.

Ar ben hynny, rhaid i ymarferwyr fod yn gymwys yn ddiwylliannol, gan gydnabod a pharchu cefndiroedd a phrofiadau amrywiol y plant a'r teuluoedd y maent yn eu gwasanaethu (Veliz, Zhang ac Akhlagh, 2025).

Safbwyntiau Cyfoes ar Blant:

Dywed Kosher a Gross-Manos (2024), mae statws plant o fewn cymdeithas wedi esblygu o fod yn ddibynnol ar bobl oddefol i fod yn gyfranogwyr gweithredol. Helpodd y CCUHP i newid y patrwm hwn yn fyd-eang, ond mae gwahaniaethau diwylliannol a chenedlaethol yn parhau. Awgryma Lansford (2024), mewn cymdeithasau Gorllewinol, mae plant yn cael eu gweld fwyfwy fel unigolion ymreolaethol, tra mewn diwylliannau cyfunol, gall gwerthoedd teuluol a chymunedol drech.

Yn aml, mae plant ag awtistiaeth yn profi eu bod wedi'u gwrthio i'r ymylon oherwydd stigma a chamddealltwriaeth cymdeithasol yn ôl Hungerford *et al.*, (2025). Gall portreadau'r cyfryngau barhau stereoteipiau, fel y naratif "savant" neu bortreadau o blant awtistig fel beichiau (Botha a Frost, 2018). Mynna Steward (2024), mae'r canfyddiadau hyn yn dylanwadu ar flaenoriaethau polisi a'r graddau y mae arferion cynhwysol yn cael eu normaleiddio.

Yn fyd-eang, mae anghydraddoldebau mewn polisi ac ymarfer awtistiaeth yn amlwg (Bunt *et al.*, 2020). Er bod gan wledydd fel Sweden a Chanada fframweithiau cynhwysiant cadarn (OECD, 2023), mae eraill yn brin o seilwaith diagnostig nac amddiffyniadau cyfreithiol. Mae Menter Iechyd Cyhoeddus Awtistiaeth fyd-eang wedi galw am bolisïau sy'n briodol yn ddiwylliannol sy'n parchu hawliau dynol wrth fynd i'r afael â realiti lleol (Zeidan *et al.*, 2022).

Credir Grafe (2025), mae trafodaethau mwyaf cyffredin heddiw yn fframio plant fwyfwy fel actorion cymdeithasol cymwys sydd â hawliau ac asiantaeth. Fodd bynnag, mae tensiynau'n parhau rhwng modelau amddiffynnol a chyfranogol (Mitchell, Lundy a Hill, 2022). Disgwylir i ymarferwyr, yn ôl McVey *et al.*, (2023 b) gydbwyso pryderon diogelu â pharch at ymreolaeth plant, yn enwedig mewn cyd-destunau sensitif fel iechyd meddwl, gwrthdaro teuluol, neu niwroamrywiaeth.

Casgliad:

Mae hanes polisi plant yn datgelu llwybr o fod ar yr ymylon i fod yn ganolog, o reoleiddio moesol i drafodaeth am hawliau. Ac eto nid yw'r esblygiad hwn yn llinol nac yn ddi-broblem. Mae newidiadau ideolegol, pwysau economaidd ac anghydraddoldebau strwythurol yn parhau i lunio sut mae plant yn cael eu gweld a'u cefnogi.

Mae ymarfer cyfoes ar groesffordd gymhleth: disgwylir i ymarferwyr gynnal hawliau, ymyrryd yn gynnar, a rheoli risg, yn aml heb ddigon o adnoddau. Mae pontio'r bwlch rhwng uchelgais polisi a phrofiad byw nid yn unig yn gofyn am well cyllid, ond hefyd am newid diwylliannol tuag at ymddiriedaeth, ecwiti, ac ymarfer perthynol.

Yn y pen draw, mae sut rydym yn gweld ac yn trin plant yn adlewyrchu ein gwerthoedd ehangach fel cymdeithas. Gall polisi fod yn arf pwerus ar gyfer cyfiawnder cymdeithasol, ond dim ond os yw'n gwrando ar y rhai y mae'n ceisio eu gwasanaethu.

Rhestr Cyfeirnod:

Angrist, N. a Dercon, S. (2024) *Understanding gaps between policy and practice*. Ar gael o: https://www.wwhge.org/wp-content/uploads/2024/11/Understanding_Gaps_between_Education_Policy_and_Practice_final.pdf (Darllenwyd: 13 Gorffennaf 2025).

Alghrani, A. a Byrne, S. (2021) *World Autism Month 2021 - Children, Autism and Education: Challenges and Opportunities*. Ar gael o: <https://www.liverpool.ac.uk/law-and-social-justice/blog/world-autism-month-2021/> (Darllenwyd: 13 Gorffennaf 2025).

Allerton, C. (2020) 'Childhood', *The open Encyclopedia of Anthropology*, Ar gael o: <http://doi.org/10.29164/20child>

Article 39 (2021) *Sep 2021 – Educational achievement of looked after children (LGO decision)*. Ar gael o: <https://article39.org.uk/2021/09/21/childrens-rights-legal-digest-september-2021/> (Darllenwyd: 15 Gorffennaf 2025).

Asbury, K. a Toseeb, U. (2022) 'A longitudinal study of the mental health of autistic children and adolescents and their parents during COVID-19: Part 2, qualitative findings', *Autism*, 27(1), tt. 188-199. Ar gael o: [10.1177/13623613221086997](https://doi.org/10.1177/13623613221086997)

Ashworth, E., Bray, L., Alghrani, A. a Jirkby, J. (2023) "Vulnerable and abandoned"—The impact of the COVID-19 pandemic on education, health and social care provision for children with SEND: Children and parents' perspectives', *Children and society*, 37(6), tt. 1915-1932. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/chso.12774>

Autism Education Trust (2025) *About the Autism Education Trust*. Ar gael o: <https://www.autismeducationtrust.org.uk/about> (Darllenwyd: 12 Gorffennaf 2025).

Autism speaks (2025) *Global Autism Public Health Initiative (GAPH)*. Ar gael o: <https://www.autismspeaks.org/global-autism-public-health-initiative-gaph> (Darllenwyd: 12 Gorffennaf 2025).

Autistic self-advocacy network (2025) *What we believe*. Ar gael o: <https://autisticadvocacy.org/about-asan/what-we-believe/> (Darllenwyd: 12 Gorffennaf 2025).

Babalola, T., Sanguedolce, G., Dipper, L. a Botting, N. (2023) 'Barriers and Facilitators of Healthcare Access for Autistic Children in the UK: a Systematic Review', *Review journal of autism and developmental disorders*. Ar gael o: <https://doi.org/10.1007/s40489-023-00420-3>

Ball, S. (2020) *The education debate*. 3ydd arg. Bristol:Policy Press.

Beck, D., Peters, R., Bridge, G., Poitier, F. a Pearson, B. (2024) 'Modern welfare in the United Kingdom is a universal (dis)credit to Beveridge. Is it time for a basic income?', *Social policy and administration*, 58(2), tt. 299-312. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/spol.13002>

Body, A. (2020) *Children's Charities in Crisis: Early Intervention and the State*. Bristol: University press.

Botha, M. a Frost, D. (2018) 'Extending the Minority Stress Model to Understand Mental Health Problems Experienced by the Autistic Population', *Society and mental health*, 10(1), tt. 20-34. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/2156869318804297>

Boucher, T., Lukacs, J., Scheerer, N. a Larocci, G. (2023) 'Negative first impression judgements of autistic children by non-autistic adults', *Frontiers in Psychiatry*. Ar gael o: [10.3389/fpsy.2023.1241584](https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1241584)

Bourke, R. (2023) 'Children's rights and their evidence as a force for inclusion in uncertain times', *Frontiers in education*. Ar gael o: [10.3389/feduc.2023.1027493](https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1027493)

Bragg, S. (2021) 'Student voice in education', *Journal of the British academy*, 8(4), tt. 41-51. Ar gael o: <https://doi.org/10.5871/jba/008s4.041>

Bunt, D., Kessel, R., Hoekstra, R., Czabanowska, K., Brayne, C., Baron-Cohen, S. a Roman-Urrestarazu, A. (2020) 'Quotas, and Anti-discrimination Policies Relating to Autism in the EU: Scoping Review and Policy Mapping in Germany, France, Netherlands, United Kingdom, Slovakia, Poland, and Romania', *Autism research*, 13(8), tt. 1397-1417. Ar gael o: <https://doi.org/10.1002/aur.2315>

Carr-Fanning, K. a Rihtman, T. (2025) 'Inclusive early childhood education: exploring co-creation and the process of empowerment within participatory research and practice', *Frontiers in education*. Ar gael o: 10.3389/feduc.2025.1474975

Carroll, P. (2021) *The rights of children: Tensions between protection and participation*. O fewn: Standish, K., Devere, H., Suazo, A. a Rafferty, R. *The palgrave handbook of positive peace*. Singapore: Palgrave Macmillan.

Case, S., Dre, J., Hampson, K., Jones, G. a Kennedy, D. (2020) 'Professional Perspectives of Youth Justice Policy Implementation: Contextual and Coalface Challenges', *The Howard journal of crime and justice*, 59(2), tt. 214-232. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/hojo.12366>

Castro-Kemp, S. a Mahmud, A. (2022) 'Silver linings of the Covid-19 pandemic... for some! Comparing Experiences and Social demographic characteristics of autistic and non-autistic children with SEND in England', *Journal of autism and developmental disorders*, 53(10), tt. 3968-3979. Ar gael o: [10.1007/s10803-022-05628-6](https://doi.org/10.1007/s10803-022-05628-6)

Clarke, M., Lyon, C., Walker, E., Walz, L., Collet-Sabe, J. a Pritchard, K. (2021) 'The banality of education policy: Discipline as extensive evil in the neoliberal era', *Power and education*, 13(3), tt. 187-204. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/17577438211041468>

Colich, N., Sheridan, M., Humphreys, K., Wade, M., Tibu, F., Nelson, C., Zeanah, C., Fox, N. a McLaughlin, K. (2020) 'Heightened sensitivity to the caregiving environment during adolescence: implications for recovery following early-life adversity', *Journal of child psychology and psychiatry*, 62(8). Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/jcpp.13347>

Cray, J., Hull, L. a Sedgewick, F. (2024) 'What's out there? A scoping review of autism-related policies and research interests at U.K. higher education institutions', *Neurodiversity*, 2. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/27546330241237882>

Daly, M. (2011) 'Shifts in family policy in the UK under New Labour', *Journal of European social policy*, 20(5). Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/0958928710380480>

Deeming, C. a Johnston, R. (2018) 'Coming together in a rightward direction: post-1980s changing attitudes to the British welfare state', *Quality & Quantity*, 52, tt. 395-413. Ar gael o: <https://doi.org/10.1007/s11135-017-0473-z>

Delgado, E., Castro, W. a Megolla, A. (2024) 'Relationship between Parenting Educational Styles and Well-Being in Families with Autistic Children: A Systematic Review', *European journal of investigation in health, psychology and education*, 14(6), tt. 1527-1542. Ar gael o: [10.3390/ejihpe14060101](https://doi.org/10.3390/ejihpe14060101)

Dillon, J. (2021) "Wishes and feelings": Misunderstandings and missed opportunities for participation in child protection proceedings', *Child and family social work*, 26(4), tt. 664-676. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/cfs.12847>

Dirikoc, A. (2022) *The Concept and Development of Children's Rights*. Leeds: Emerald Publishing.

Divan, G., Bhavnani, S., Leadbitter, K., Ellis, C., Dasgupta, J., Abubakar, A., Elsabbagh, M., Hamdani, S., Servili, C., Patel, V. A Green, J. (2021) 'Annual Research Review: Achieving universal health coverage for young children with autism spectrum disorder in low- and middle-income countries: a review of reviews', *Journal of child psychology and psychiatry*, 62(5), tt. 514-535. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/jcpp.13404>

Egeberg, M. (2020) 'Policy design or organizational design: On the relevance of the study of public policy and administration', *Public administration*, 98, tt. 801-804. Ar gael o: [10.1111/padm.12671](https://doi.org/10.1111/padm.12671)

Emmerson, C., Johnson, P.. a Ridpath, N. (2024) *The Conservatives and the Economy, 2010–24*. Ar gael o: <https://ifs.org.uk/publications/conservatives-and-economy-2010-24> (Darllenwyd: 12 Gorffennaf 2025).

Evans, B. (2017) *The Metamorphosis of Autism: A History of Child Development in Britain*. Machester: Manchester University Press.

Evans, G. (2021) 'Back to the future? Reflections on three phases of education policy reform in Wales and their implications for teachers', *Journal of educational change*, 23(3), tt. 371-396. Ar gael o: [10.1007/s10833-021-09422-6](https://doi.org/10.1007/s10833-021-09422-6)

Farini, F. a Scollan, A. (2024) 'How do childhood and children's rights mean what they mean? Innovating the debate around the social semantics of childhood and children's rights through an interdisciplinary approach', *Children & Society*, 38, tt. 2022-2035. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/chso.12865>

Forrester-Jones, R., Beecham, J., Randall, A., Harrison, R., Malli, M., Sams, L. a Murphy, G. (2021) 'The Impact of Austerity Measures on People with Intellectual Disabilities in England', *Journal of long-term care*, tt. 241-255. Ar gael o: <https://doi.org/10.31389/jltc.59>

Gingrich, J. a Giudici, A. (2022) 'Education as a tool of social equality?', *Social policy and administration*, 57(2), tt. 172-188. Ar gael o: [10.1111/spol.12878](https://doi.org/10.1111/spol.12878)

Gorla, L., Rothenberg, A., Lansford, J., Saengduean, Y., Alampay, L., Al-Hassan, S., Bacchini, D., Bornstein, M., Breiner, K., Chang, L., Deater-Deckard, K., Giunta, L., Dodge, K., Gurdal, S., Junla, D., Oburu, P., Pastorelli, C., Santona, A., Skinner, T., Sorbing, E., Steinberg, L. a Tirado, L. (2024) 'Individualism, collectivism and conformity in nine countries: Relations with parenting and child adjustment', *International journal of psychology*, 59(4), tt. 598-610. Ar gael o: <https://doi.org/10.1002/ijop.13130>

Grafe, A. (2025) 'Experiences of children's formal and lived participation in family law proceedings', *Childhood*, 32(2), tt. 230-247. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/09075682241311688>

Guerrero, A. a Camargo-Abello, M. (2023) 'Teachers' agency in the implementation of an early childhood education policy program in schools in Bogotá, Colombia', *International journal of child care and education policy*, 17(2). Ar gael o: <https://doi.org/10.1186/s40723-023-00104-9>

Hampton, J. (2016) *Disability and the Welfare State in Britain*. Bristol: Policy press.

Helbig, K., Vincent, L. a McKenney, E. (2024) 'Consultation and Collaboration to Support Meaningful and Socially Valid Outcomes for Autistic People: Introduction to the Special Issue Part 2', *Journal of educational and psychological consultation*, 34(3), tt. 199-209. Ar gael o: <https://doi.org/10.1080/10474412.2024.2366233>

Helder, C., Plak, R., Meeter, M. a Begeer, S. (2024) 'Longitudinal Transition Between Regular and Special Education in Autistic Children: Predictors and Policy Effects', *Journal of autism and developmental disorders*. Ar gael o: <https://doi.org/10.1007/s10803-024-06369-4>

Hill, M. a Varone, F. (2021) *The public policy press*. 8fed arg. London: Routledge.

Holmqvist, P. (2024) "For the first time someone understood": A study of noncoherence and heterogeneity in a Swedish autism support and advocacy association', *Theory and psychology*, 34(6), tt. 836-852. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/09593543241284558>

Horridge, K., Dew, R., Chatelin, A., Seal, A., Macia, L., Cioni, G., Kachmar, O. A Wilkes, S. (2018) 'Austerity and families with disabled children: a European survey', *Developmental medicine & child neurology*, 61(3), tt. 329-336. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/dmcn.13978>

Horton, E., Goldschmied, A., Knops, M., Brownhill, L., Bycroft, A., Lloyd, A., Tones, D., Wiltshire, B., Toro., C. a Jutley-Neilson, J. (2024) 'Empowering Voices: Fostering Reflective Dialogue and Redefining Research Dynamics in Participatory Approaches With the Autistic Community', *Brief reports*, 5(3). Ar gael o: <https://doi.org/10.35844/001c.122455>

Howard, C., Petter, P. a Pietsch, J. (2024) 'A 'fair go' values framework for public policy', *Australian Journal of Public Administration*, 83(1), tt. 88-105. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/1467-8500.12624>

Hungerford, C., Kornhaber, R., West, S. a Cleary, M. (2025) 'Autism, Stereotypes, and Stigma: The Impact of Media Representations', *Issues in mental health nursing*, 46(3), tt. 254-260. Ar gael o: <https://doi.org/10.1080/01612840.2025.2456698>

Jones, S., Gordon, C. a Mizzi, S. (2023) 'Representation of autism in fictional media: A systematic review of media content and its impact on viewer knowledge and understanding of autism', *Autism*, 27(8), tt. 2205-2217. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/13623613231155770>

Jurkat, S., Simba, N., Chacon, L., Itakura, S. a Kartner, J. (2022) 'Cultural Similarities and Differences in Explaining Others' Behavior in 4- to 9-Year-Old Children From Three Cultural Contexts', *Journal of cross-cultural psychology*, 53(6), tt. 659-682. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/00220221221098423>

Lambert, M (2025) *"Daddy Knows Best": Professionalism, Paternalism and the State in Mid-Twentieth-Century British Child Diswelfare Experiences*. O fewn: Beaumont, C., Colpus, E. A Davidson, R. *Everyday Welfare in Modern British History*. Palgrave Macmillan: Switzerland.

Lansford, J. (2024) 'Cultural values, parenting and child adjustment: Introduction to the special issue', *International journal of psychology*, 59(4), tt. 505-511. Ar gael o: <https://doi.org/10.1002/ijop.13121>

Leadbitter, K., Buckle, K., Ellis, C. a Dekker, M. (2021) 'Autistic Self-Advocacy and the Neurodiversity Movement: Implications for Autism Early Intervention Research and Practice', *Frontiers in psychology*, 12. Ar gael o: [10.3389/fpsyg.2021.635690](https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.635690)

Lister, R. (2022) 'Reframing childhood: an overview of the British Academy Childhood Policy Programme', *International journal of primary, elementary and early years education*, 50(8), tt. 1011-1017. Ar gael o: <https://doi.org/10.1080/03004279.2022.2117490>

Lynam, A., Sweeney, M., Keenan, L. a McNally, S. (2023) 'Autistic pupils' experiences in primary and post-primary schools: A scoping review and consultation with autistic pupils in Ireland', *Institute of education*. Ar gael o: DOI:[10.31234/osf.io/48uvm](https://doi.org/10.31234/osf.io/48uvm)

Lynch, G. (2019) 'Pathways to the 1946 Curtis Report and the post-war reconstruction of children's out-of-home care', *Contemporary British history*, 34(1), tt. 22-43. Ar gael o: <https://doi.org/10.1080/13619462.2019.1609947>

Lynch, G. (2021). *'Providing for Children... Deprived of a Normal Home Life': The Curtis Report and the Post-war Policy Landscape of Children's Out-of-Home Care*. In: *UK Child Migration to Australia, 1945-1970*. Switzerland: Palgrave Macmillan.

Llywodraeth Cymru (2022) *Review of Neurodevelopmental Services*. Ar gael o: <https://www.gov.wales/review-neurodevelopmental-services> (Darllenwyd: 13 Gorffennaf 2025).

Marmot, M. (2020) 'Health equity in England: the Marmot review 10 years on', *The BMJ*. Ar gael o: <https://doi.org/10.1136/bmj.m693>

Matos, M., Bara, T. a Cordeiro, M. (2022) 'Autism Spectrum Disorder Diagnoses: A Comparison of Countries with Different Income Levels', *Clinical epidemiology*, 14, tt. 959-969. Ar gael o: [10.2147/CLEP.S373186](https://doi.org/10.2147/CLEP.S373186)

McVey, A., Glaves, K., Seaver, S. a Casgrande, K. (2023 a) 'The ethical imperative to honor autistic clients' autonomy in mental health treatment', *Frontiers in psychiatry*, 25(14). Ar gael o: [10.3389/fpsy.2023.1259025](https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1259025)

McVey, A., Jones, D., Waisman, T., Raymaker, D., Nicolaidis, C. a Maddox, B. (2023 b) 'Mindshift in autism: a call to professionals in research, clinical, and educational settings', *Frontiers in psychiatry*, 14. Ar gael o: <https://doi.org/10.3389/fpsy.2023.1251058>

Mencap (2017) *Judy was a really lovely person, inside and out*. Ar gael o: <https://www.mencap.org.uk/blog/my-grandma-judy-fryd-cbe-and-founder-mencap-her-legacy-and-familyhub> (Darllenwyd: 13 Gorffennaf 2025).

Middleton, J., Cunsolo, A., Jones-Bitton, A., Shiwak, I., Wood, M., Pollock, N., Flowers, C. a Harper, S. (2020) "'We're people of the snow:" Weather, climate change, and Inuit mental wellness', *Social science and medicine*, 262. Ar gael o: <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2020.113137>

Mitchell, M., Lundy, L. a Hill, L. (2020) 'Children's Human Rights to 'Participation' and 'Protection': Rethinking the relationship using Barnahus as a case example', *Child abuse review*. Ar gael o: <https://doi.org/10.1002/car.2820>

Moss, P. a Petrie, P. (2024) *Whatever happened to Labour's agenda for children?* Ar gael o: <https://blogs.ucl.ac.uk/ioe/2024/10/17/whatever-happened-to-labours-agenda-for-children/> (Darllenwyd: 14 Gorffennaf 2025).

Mullally, S., Wood, A., Edwards, C., Connolly, S., Constable, H., Watson, S., Rodgers, J., Rose, K. a King, N. (2024) 'Autistic voice: Sharing autistic children's experiences and insights', *Neurodevelopmental disorders*. Ar gael o: [10.1101/2024.07.22.24310796](https://doi.org/10.1101/2024.07.22.24310796)

Murphy, D. a Walker, F. (2025) 'The Autistic Spectrum: remembering the influence of Dr Lorna Wing', *The British journal of psychiatry*, tt. 1-3. Ar gael o: [10.1192/bja.2025.10114](https://doi.org/10.1192/bja.2025.10114)

National Autistic Society (2021) *School report 2021*. Ar gael o: <https://www.autismeducationtrust.org.uk/sites/default/files/2022-01/NAS-Education-Report-2021-A4.pdf> (Darllenwyd: 16 Gorffennaf 2025).

National Autistic Society (2025) *What we do*. Ar gael o: <https://www.autism.org.uk/what-we-do> (Darllenwyd: 16 Gorffennaf 2025).

Neilsen-Hewett, C., Rosnay, M., Singleton, J. a Stouse-Lee, K. (2023) 'Supporting service integration through early childhood education: challenges and opportunities in regional contexts', *Frontiers in education*. Ar gael o: [10.3389/feduc.2023.1220658](https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1220658)

Newson, A., Quinn, S. a Nese, R. (2023) 'Examining the utilization of participatory research with autistic youth in mainstream/public schools: a scoping review', *Frontiers in education*. Ar gael o: [10.3389/feduc.2023.1308664](https://doi.org/10.3389/feduc.2023.1308664)

O'Neill, S. ac O'Donnell, G. (2024) 'Identifying autistic children: Priorities for research arising from a systematic review of parents' experiences of the assessment process', *Autism*, 28(11), tt. 2738-2753. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/13623613241243107>

OECD (2023) *Equity and Inclusion in Education*. Ar gael o: https://www.oecd.org/en/publications/2023/01/equity-and-inclusion-in-education_e8cfc768.html (Darllenwyd: 15 Gorffennaf 2025).

Parker, R. (2022) *Getting started with the Children Act 1948: what do we learn?* Ar gael o: <https://www.cambridge.org/core/books/abs/change-and-continuity-in-childrens-services/getting-started-with-the-children-act-1948-what-do-we-learn/C65EE1E9FDDA8CEF7DA26A1B6EB95E9E> (Darllenwyd: 14 Gorffennaf 2025).

Paron, K. a Kutsar, D. (2023) 'Creation of child-patient's autonomy in a child-parent-doctor relationship: Medical doctors' perspectives', *Childhood*, 30(2), tt. 145-160. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/09075682231169615>

Parton, N. (2020) 'Addressing the Relatively Autonomous Relationship Between Child Maltreatment and Child Protection Policies and Practices', *International journal on child maltreatment*, 3, tt. 19-34. Ar gael o: <https://doi.org/10.1007/s42448-019-00022-9>

Pellicano, E. a Houting, J. (2021) 'Annual Research Review: Shifting from 'normal science' to neurodiversity in autism science', *Journal of child psychology and psychiatry*, 63(4), tt. 381-396. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/jcpp.13534>

Pieron, M., Lacroix, A., Chokron, S. a Demily, C. (2025) 'Participatory research into autism spectrum disorder', *L'Encephale*. Ar gael o: [10.1016/j.encep.2024.11.020](https://doi.org/10.1016/j.encep.2024.11.020)

Planet autism (2016) *Written evidence submitted by Planet Autism*. Ar gael o: https://committees.parliament.uk/writtenevidence/62649/html/?utm_source=chatgpt.com (Darllenwyd: 13 Gorffennaf 2015).

Pritchard-Rowe, E. a Gibson, J. (2024) 'Professionals' perspectives on neurodiversity-affirmative autism diagnostic assessment', *Neurodiversity*, 2. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/27546330241274674>

Purcell, C. (2021) *'Every Child Matters and the Children Act 2004'*. O fewn: *The Politics of Children's Services Reform: Re-examining Two Decades of Policy Change*. Bristol: University Press.

Purcell, C., Baginsky, M., Manthorpe, J. a Driscoll, J. (2023) 'Home Education in England: A Loose Thread in the Child Safeguarding Net?', *Social policy and society*, tt. 1-12. Ar gael o: <https://doi.org/10.1017/S1474746423000052>

Rosen, R. a Dickson, E. (2024) 'The exceptions to child exceptionalism: Racialised migrant 'deservingness' and the UK's free school meal debates', *Critical social policy*, 44(2), tt. 201-221. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/02610183231223948>

Rosen, N., Lord, C. a Volkmar, F. (2021) 'The Diagnosis of Autism: From Kanner to DSM-III to DSM-5 and Beyond', *Journal of autism and developmental disorders*, 51, tt. 4253-4270. Ar gael o: <https://doi.org/10.1007/s10803-021-04904-1>

Russell, G., Stapley, S., Newlove-Delgado, T., Salmon, A., White, R., Warren, F., Pearson, A. a Ford, T. (2022) 'Time trends in autism diagnosis over 20 years: a UK population-based cohort study', *Journal of child psychology and psychiatry*, 63(6), tt. 674-682. Ar gael o: 10.1111/jcpp.13505

Sammons, P., Sylva, K., Hall, J., Evangelou, M. a Smees, R. (2022) 'Challenges facing interventions to promote equity in the early years: exploring the 'impact', legacy and lessons learned from a national evaluation of Children's Centres in England', *Oxford review of education*, 49(1), tt. 114-135. Ar gael o: <https://doi.org/10.1080/03054985.2022.2125371>

Samuel, M. (2024) *Postcode lottery in child in need support uncovered by Children's Commissioner*. Ar gael o: <https://www.communitycare.co.uk/2024/03/05/postcode-lottery-in-child-in-need-support-uncovered-by-childrens-commissioner/> (Darllenwyd: 16 Gorffennaf 2025).

Sapiets, S., Hastings, R., Stanford, C. a Totsika, V. (2023) 'Families' Access to Early Intervention and Supports for Children With Developmental Disabilities', *Journal of early intervention*, 45(2), tt. 103-121. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/10538151221083984>

Sarkar, M. a Ray, S. (2024) 'Rousseau's 'Emile': Unveiling Revolutionary Pedagogical Insights For Modern Education', *International journal of creative research thoughts*, 12(7), tt. 355-367. Ar gael o: [file:///Users/heleddjames/Downloads/IJCRT2407281%20\(1\).pdf](file:///Users/heleddjames/Downloads/IJCRT2407281%20(1).pdf)

Sibieta, L. a Jerrim, J. (2021) *A comparison of school institutions and policies across the UK*. Ar gael o: <https://www.nuffieldfoundation.org/wp-content/uploads/2021/04/EPI-UK-Institutions-Comparisons-2021.pdf> (Darllenwyd: 15 Gorffennaf 2025).

Stadheim, J., Johns, A., Mitchell, M., Smith, C., Braden, B. a Mathews, N. (2022) 'A qualitative examination of the impact of the COVID-19 pandemic on children and adolescents with autism and their parents', *Research in developmental disabilities*. Ar gael o: [10.1016/j.ridd.2022.104232](https://doi.org/10.1016/j.ridd.2022.104232)

Steward, J. (2024) 'DEC at the Intersection: From Policy to Practice: Evolving Inclusion for Young Children With Disabilities', *Young exceptional children*, 27(4), tt. 238-242. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/10962506241302426>

Stewart, K., Cooper, K. a Shutes, I. (2020) 'What will 'taking back control' mean for social policy in the UK? Brexit, public services and social rights', *Journal of European social policy*, 30(4), tt. 509-517. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/0958928720949144>

Tarshish, N. a Benish, A. (2025) 'The Three Spheres of Rights-Based Practice in Social Work: Respecting, Claiming, and Changing', *Clinical Social work journal*. Ar gael o: <https://doi.org/10.1007/s10615-025-00998-7>

Toros, K. a Falch-Eriksen, A. (2021) 'Strengths-based practice in child welfare: A systematic literature review', *Journal of child and family studies*, 30, tt. 1586-1598. Ar gael o: <https://doi.org/10.1007/s10826-021-01947-x>

Thomas, G. (2021) 'Dis-mantling stigma: Parenting disabled children in an age of 'neoliberal-ableism'', *The sociological review*, 69(2), tt. 451-467. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/0038026120963481>

Thomson, A., Harriss, E., Peters-Corbett, A., Koppel, K. a Creswell, C. (2023) 'Barriers and facilitators of community-based implementation of evidence-based interventions in the UK, for children and young people's mental health promotion, prevention and treatment: rapid scoping review', *British Journal of Psychiatry Open*, 9(4). Ar gael o: 10.1192/bjo.2023.531.

UK Parliament (2020) *Children and Families: Early Years Interventions*. Ar gael o: <https://hansard.parliament.uk/lords/2020-02-27/debates/B5A835D9-E6C1-47B4-9207-66848BF34361/ChildrenAndFamiliesEarlyYearsInterventions> (Darllenwyd: 14 Gorffennaf 2025).

Ulybina, O. (2024) 'Transnational Private Actors Shaping the Policy and Practice of Child Institutionalisation', *Social policy and society*. Ar gael o: 10.1017/S1474746424000095

Underwood, J., Delpoz-Banos, M., Frizzati, A., John, A. a Hall, J. (2020) 'Evidence of increasing recorded diagnosis of autism spectrum disorders in Wales, UK: An e-cohort study', *Autism*, 26(6), tt. 1499-1508. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/13623613211059674>

Walsh, K. (2020) 'Complicating the Duality: Reconceptualising the Construction of Children in Victorian Child Protection Law', *Journal of historical sociology*, 33(2), tt. 263-277. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/johs.12272>

Ward, C., Ihlo, T., Jackson, K. a Farmer, S. (2023) 'Effective Implementation Capacity to Impact Change Within State Education Systems to Support Students With Disabilities', *Journal of disability policy studies*, 34(2), tt. 104-114. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/10442073221096392>

Webb, C., Bennett, D. a Bywaters, P. (2022) 'Austerity, Poverty, and Children's Services Quality in England: Consequences for Child Welfare and Public Services', *Social policy and society*, 23(2), tt. 278-299. Ar gael o: <https://doi.org/10.1017/S147474642200001X>

Webb, L. a Cary, E. (2025) *Children's wellbeing in schools*. Ar gael o: <https://post.parliament.uk/research-briefings/post-pn-0739/> (Darllenwyd: 16 Gorffennaf 2025).

Westby, C., Chen, K., Cheng, L., Jithavech, P. a Maroonroge, S. (2024) 'Autism in Taiwan and Thailand: Influences of Culture', *Neuropsychiatric disease and treatment*. Ar gael o: [10.2147/NDT.S462864](https://doi.org/10.2147/NDT.S462864)

Wik, M., Curto-Millet, D. a Lindroth, T. (2025) 'The policy-practice divide: How assumptions undermine authentic participation in digital public healthcare', *Government information quaterly*, 42. Ar gael o: <https://doi.org/10.1016/j.giq.2025.102027>

Wiß, T. a Wohlgemuth, F. (2023) 'The politics of disaggregated family policy: The role of party ideology and women's political representation in governments', *Social policy and administration*, 57(7), tt. 1117-1134. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/spol.12934>

Woodman, E., Roche, S. a McArthur, M. (2022) 'Children's participation in child protection—How do practitioners understand children's participation in practice?', *Child and family scoail work*, 28(1), tt. 125-135. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/cfs.12947>

Yang, L., Chen, F., He, X., Tong, Y., Li, Q., Yang, T., Peng, R., Wang, H. a Shi, Z. (2023) 'Global burden and inequality of autism spectrum disorders: Based on data from the 2019 Global Burden of Disease study', *Preventive medicine report*. Ar gael o: doi: [10.1016/j.pmedr.2023.102511](https://doi.org/10.1016/j.pmedr.2023.102511)

Kiely, E. A Warnocj, R. (2023) 'The banality of state violence: Institutional neglect in austere local authorities', *Critical social policy*, 43(2), tt. 316-336. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/02610183221104976>

Knight, C., Clegg, Z., Conn, C., Hutt, M. a Crick, T. (2022) 'Aspiring to include versus implicit 'othering': teachers' perceptions of inclusive education in Wales', *British journal of special education*, 49(1), tt. 6-23. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/1467-8578.12394>

Kosher, H. a Gross-Manos, D. (2024) 'Children's participation in everyday life: An international overview', *Children and society*, 38(6), tt. 1899-1919. Ar gael o: <https://doi.org/10.1111/chso.12852>

Qamar, A. (2022) 'Social value of the child in the global south: A multifaceted concept', *Journal of early childhood research*, 20(4), tt. 610-623. Ar gael o: <https://doi.org/10.1177/1476718X221089581>

Veliz, L., Zhang, Z. ac Akhlagh, S. (2025) 'Early Childhood Educators' Pedagogical Knowledge for Effective Practice in Culturally and Linguistically Diverse Contexts', *Early childhood education journal*. Ar gael o: <https://doi.org/10.1007/s10643-025-01912-z>

Zaman, A. (2024) 'Threats of Neoliberalism to Western Democracies and the Efficacy of Neoliberal Critiques', *Hatfield graduate journal of public affairs*, 8(1). Ar gael o: <https://doi.org/10.15760/hgjpa.2024.8.1.9>

Zeidan, J., Fombonne, E., Scolah, J., Ibrahim, A., Durkin, M., Saxena, S., Yusuf, A., Shih, A. a Elsabbagh, M. (2022) 'Global prevalence of autism: A systematic review update', *Autism research*, 15(5), tt. 778-790. Ar gael o: doi: [10.1002/aur.2696](https://doi.org/10.1002/aur.2696)